

95. Vékás Domokos bukaresti diplomata beszélgetése Takács Lajossal a magyar nemzetiségi érdekképviselet problémáiról.¹ (Részlet.) Bukarest, 1973. április 10.

Szigorúan titkos!

002499/1973.

[...] ² A nemzetiségi tanácsok jelenleg formális szervek, tehetetlenek, nincsenek hatáskörök. Az országos tanács sem kivétel ez alól. A KB-titkárság jóváhagyása nélkül egy lépést sem tehet. Gere Mihály KB-titkár felügyeli e területet, rendkívül óvatos, nem meri a problémákat felfelé továbbítani.

Az országos tanács pl. nem illetékes, hogy plenáris ülést hívjon össze, s erre a beszámolót maga állítsa össze. Ezt a pártközpont apparátusa végzi el. Január óta pl. napirenden van a nemzetiségi dolgozók tanácsa plenáris ülésének egybehívása, de még most sem tudni, hogy mikor kerül rá sor.

A legfelső vezetők, maga Ceaușescu elvtárs is, értetlenséget tanúsítanak a nemzetiségi problémák, igények iránt. Takács elvtárs, mint az Államtanács tagja, 1972 végén beadvánnyal fordult Ceaușescuhoz a nemzetiségi oktatás lehetőségeinek szűkülése miatt, de választ nem kapott tőle. Mindössze Cornel Burtică, a KB propagandatitkára válaszolt annyit, hogy Ceaușescu elvtárs csodálkozik a beadvány tartalma miatt, s reméli, a szerző még gondolkodik rajta. Burtică megjegyezte azt is, hogy a KB végrehajtó bizottságában Fazekas János is abszurd nemzetiségi kérdéseket szokott felvetni, s ennek az elvtársak nem örülnek.

Nagy baj, hogy most nincs a legfőbb román vezetésben senki, aki ismerné a nemzetiségi viszonyokat, s szívügye lenne a kérdés megfelelő kezelése. A felszabadulás után más volt a helyzet, volt Groza P., Luka László, Ana Pauker stb.

Fazekas János kezdeményezésére 1972-ben 2–3 szakember kísérletet tett nemzetiségi státútum (törvény) megszerkesztésére. Úgy vélik, szükséges lenne ilyen törvényes szabályozásra, a nemzetiségi jogok érvényesítésére, a törvény megsértőinek megbüntetése érdekében. 1972 őszén Fazekas János a tengerparton egy spontán beszélgetés során fölvetette Ceaușescu elvtársnak a státútum szükséges voltát, de ő kategorikusan elvetette még a gondolatát is.

Takács Lajos, hivatkozva a nemzetiségi vezetők érdemi munkájának erősen korlátozott lehetőségeire, a román vezetés negatív hozzáállására, felvetette, hogy nagy segítséget jelentene számukra, ha az MNK vezetői is valamilyen formában érzékeltetnék az itteni vezetőkkel, hogy nagyobb figyelem és jobb megértés szükséges a nemzetiségek élete, fejlődése iránt, hogy ez a kétmillió erdélyi magyarság ne problémák és feszültségek forrása legyen a két ország között, hanem a jóviszony, az együttműködés, a bizalom előmozdítója. [...] ³

MOL, az MSZMP KB Külügyi Osztályának iratai, M-KS-288. fond, 32-cs.-1973. 10. ő.e., hitelesített másolat.

¹ A jelentést megkapta Gyenes András KB-titkár.

² A jelentés első felében Takács Lajos az általános fejtelenség miatt dohog, szerinte mind fokozódik a bizonytalanság, nyugtalanság, amely a román tömegek körében is érezhető. Ami pedig a párt kisebbségpolitikáját illeti, ezen a téren „a nemzetiségi vívmányok” háttérbe szorítása a jellemző. (A helységnévtáblák továbbra is csak román nyelvűek, a nemzetiség iskolák aránya erősen csökken stb.)

³ A jelentés végén Martin nagykövet megjegyzi, hogy Takács még pár éve is optimista volt a magyar kisebbség helyzetét, jövőjét illetően (egyres magyar értelmiségiek a „hivatalos vonal” képviselőjének tartották), ám most figyelemre méltó változáson ment keresztül, már saját magát is hibáztatja a kisebbségpolitika romlása miatt – „szerte foszlott a román vezetőkhez fűzött reménye”.